

Naša državna zastopstva v inozemstvu in posli občne uprave.

Dr. France Goršič.

Da smo za svoj sestavek izbrali naslov »Ali so naši diplomatski in konzularni zastopniki v inozemstvu oblastva, ki opravljajo tudi posle občne uprave,« stavimo, da bi bravci rekli, da je v naslovu paradoks, češ da se zunanja državna uprava in pa notranja državna uprava druga drugo izključujeta. Brzo bi se kdo našel, ki bi opozoril na to, da zakon o občnem upravnem postopku (z. u. p.) izrečno navaja oblastva, ki morajo uporabljati ta zakon (§ 1), dočim se ostala oblastva javne uprave, pa potemtakem tudi organi ministrstva zunanjih poslov, morejo v stvareh svoje stvarne pristojnosti samo subsidiarno posluževati predpisov z. u. p., ako menijo, da za konkretni primer ne zadoščajo njihovi posebni procesni predpisi, ki so vedno in vselej v prvi vrsti merodajni (§ 2 odst. 2). Mislimo, da ni brez zanimivosti, da se nam že kar pri prvih besedah vsiljuje glavni protiargument, ki govori proti temu, da imajo naša državna zastopstva v inozemstvu nalogo vršiti tudi posle občne uprave, ki se tičejo naših državljanov, bivajočih v njihovem inozemskem okolišu.

V praksi pa tale stvar ni tako enostavna. Sámó ministrstvo zunanjih poslov vztraja pri mnenju, da so naši diplomatski predstavniki in konzularni zastopniki v inozemstvu stvarno pristojni, da opravljajo vse občnoupravne posle, ki se tičejo naših državljanov v njihovem inozemskem okolišu. Kot glavni primer se navaja slučaj, češ da našemu državljanu v inozemstvu ni môči vzkratiti pravice, da svojo pritožbo proti odločbi domačega oblastva občne uprave vloži ali pa dâ na zapisnik pri uradu našega oblastva v inozemstvu. Že po konzularnem pravilniku da morajo ti naši zastopniki našim državljanom dajati vsakršno, a posebno tudi takšno pravno zaščito. V takem slučaju da se mora pritožba, vložena ali na zapisnik vzeta pri zunanjem zastopniku, smatrati da je istega tega dne vložena pri samem domačem občnem upravnem oblastvu. Temu mišljenju ministrstva zunanjih poslov so se pridružili tudi nekateri pravniki, ki veljajo za kapacitete v zunanjepolitičnih stvareh, in vse kaže, da so jim pritegnili tudi neki vseučiliški nastavniki. Pri tem niti ti niti oni ne dajejo nikakega pozitivnega odgovora na vprašanje, kateri zakon-

ski predpis določa tak postopek, ampak se kar po vrsti sklicujejo samo na dejstvo, da se to v praksi tako vrši in da je takšen uradni običaj zelo umesten, ker bi bilo spričo drugega postopanja nemogoče, dati našim ljudem v inozemstvu potrebno zaščito v stvareh naše občne uprave.

Dejstvo je, da je glavni vir našega z. u. p. Kleinovo grajansko pravdno pravo (Grpp.), ki so ga naši redaktorji prevzeli nekaj preko določil, prešlih v tekst našega zakona iz upravnih procesov Avstrije, Poljske in Čehoslovaške, nekaj pa tudi neposredno iz novega Grpp., ki je dne 1. januarja 1934 zadobil veljavo tudi v okolišju apelacijskega sodišča beograjskega. Med važnejše institucije, neposredno prevzete, spada institucija pooblaščenca za vročevanje (§ 50 z. u. p.). Lehko se reče, da je vsebina paragrafa 50 z. u. p. posebno glede skupnega pooblaščenca za vročevanje dobro prikrojena po posebnostih upravnega postopka, dočim poedinskega pooblaščenca za vročevanje niti ni bilo treba prilagojevati, ker itak dobro ustreza potrebam upravne procedure. Seveda so predpisi z. u. p. dosti uproščeni. Prvi odstavek § 50 z. u. p. odgovarja prvemu odstavku § 292 Grpp., drugi odstavek prvemu odstavku § 293 Grpp., tretji odstavek paragrafu 295 Grpp., četrti odstavek paragrafu 297 Grpp., a zadnja dva odstavka ne moreta zatajiti porekla drugega odstavka § 298 Grpp. Skratka, institucijo pooblaščenca za vročevanje smo recipirali za naš z. u. p. v obeh njenih glavnih oblikah, ki jih je dal Grpp. Pravdopolitični razlogi, ki so redaktorje z. u. p. pripravili do tega prevzemanja, so isti ali vsaj slični, kakor oni, ki so bili merodajni, ko je šlo za enaka določila v Grpp. Dovolj je, ako se na tem mestu spomnimo zlatega pravila pospešbe postopka. Redaktorji z. u. p. so si bili svesti, da je pravilno uporabljanje vseh tolikoštevilnih določil materijalno-pravnih upravnih zakonov težka reč, ki se ne more zahtevati od katerekoli upravne oblasti, ki ne spada v organizacijo notranje uprave. Zato jim je lebdel pred očmi moment, da naj vsa ostala upravna oblastva, a zlasti tudi naši organi v inozemstvu, prihajajo v poštev samo za vročbo prvega vabila oziroma prvega odloka, izdane v konkretnem postopanju od domačega oblastva občne uprave, a to-le oblastvo da naj v vabilu ali odloku hkratu pozove stranko, da v določenem roku prijavi svojega pooblaščenca za vročevanje, ki stanuje na sedežu oblastva. S tem se soudeležba vseh drugih oblastev in organov omejuje na golo dostavo

prve rešitve. Pravno pomoč organov ministrstva zunanjih poslov v inozemstvu pa velja še posebno skržiti samo na rečeno dostavo, ker jim tudi države na svojih teritorijih ne priznavajo nobenih posebnih prerogativ imperija ali jurisdikcije, a zlasti nikake izvršilne oblasti nad lastnimi državljani. Po teh pripombah mislimo, da ne more biti dvoma o tem, da se pravilo glasi tako, da prihajajo naša državna oblastva v inozemstvu glede občnih upravnih poslov po pravilu v poštev le kot zaprošena oblastva za vročevanje prve rešitve. Z. u. p. predpisuje izrečno, da se za to dostavljanje zaproša Minister zunanjih poslov (§ 57).¹ Vse, kar potem sledi, se naših organov v inozemstvu ne tiče več, saj je zveza med našim državljanom v tujini in domačim pristojnim oblastvom vzpostavljena.

Drugačna je ta stvar, kadar kak upravni zakon našim diplomatskim in konzularnim predstavnikom v inozemstvu izrečno poverja kak točno določen posel občne uprave. Od vseh upravnih zakonov je najbolj pomemben zakon o državljanstvu od 21. septembra 1928. Po uredbi (z zakonsko močjo) za izvršenje tega zakona, Kom. br. 53 od 28. decembra 1928, na primer, zastopstva kraljevine v inozemstvu ne morejo odreči zaprisežbe prosivca, ki ne prebiva v okolišu občne upravne oblasti (čl. 33); pred poslaništvom ali konzulatom v inozemstvu se morejo vlagati (čl. 72) izjave o odreki tujega državljanstva (§ 12 zakona, predzadnji odstavek), o pridržku državljanstva z ženitno pogodbo (§ 29 zak.), o predložbi dokazov prilikom odrečenja državljanstvu (§ 31 zak.) in o ponovni pridobitvi državljanstva (§ 39 zak.). Toda v zakonu o državljanstvu je tudi takih določil, kjer se vsa druga oblastva razen občnoupavnih oblastev prve stopnje izrečno izključujejo od tega, da morejo vršiti neke določene posle občne uprave. Ako zakon na pr. v § 55 odst. 4 določa, da imajo Neslovani, ki so v smislu drugega odstavka tega paragrafa postali naši državljani, pravico, da v roku 5 let izjavijo pred pristojnim upravnim oblastvom prve stopnje, da izstopajo iz državljanstva, tedaj gre v tem slučaju za občno-

¹ To koncentriranje zaprosb pri ministrstvu zunanjih poslov ima med drugim tudi ta pomen, da bi se kar vnaprej zaježilo vsakršno nepotrebno, od zakona neželjeno dopisovanje in zaproševanje oblastev neposredno med seboj. Kakor se vidi, prav vrhovna uprava tangirane resora ne upošteva tega razloga, kakor noče priznati niti razloga, da njeni organi sploh ne morejo biti večji poslom občne uprave.

upravni posel, ki ga naša državna zastopstva v inozemstvu ne morejo izvršiti niti na izrečno zaprosbo pristojnega domačega oblastva, nikar pa iz svoje lastne moči. Ministrstvo zunanjih poslov, davši svojim organom v Albaniji in na Turškem nalog, da naj sprejemajo takšne izjave bivših turških podanikov iz Južne Srbije, ki so postali naši državljani, a so se izselili kar brez odpusta iz našega državljanstva, vsekako ni postopalo po čl. 70 uredbe za izvršenje zakona o državljanstvu, ki v svojem prvem odstavku izrečno predpisuje, da je povsodi, kjer zakon ali uredba navajata občno upravno oblastvo prve stopnje, samo sreski načelnik pristojen za okoliš svojega sreza, oziroma kjer obstoji državno krajevno policijsko oblastvo, le-to za svoj okoliš. V mestih pa, ki teritorialno ne spadajo v okoliš kakega sreza, niti nimajo državnega krajevnega policijskega oblastva, je po zakonu o državljanstvu za posle občnega upravnega oblastva prve stopnje pristojen ban, a za okoliš mesta Beograda upravnik mesta Beograda. Končno se nam je treba pozivati tudi na določbo odst. 4 člena 43 zakona o notranji upravi, ki določa generalno stvarno pristojnost sreskega načelnika za vse posle občne uprave v vsem okolišu sreza.

Ko se je nedavno pokazala potreba, da se določilo § 55 odst. 4 zakona o državljanstvu, ki mu je petletni rok veljavnosti potekel 1. novembra 1933, oživi še za neki čas, da bi se moglo brez diplomatskih razprav likvidirati to južnosrbsko vprašanje, se je ministrstvo notranjih poslov odločilo za sledeči novelirani tekst odstavka 4., § 55: »Neslovani, ki so v smislu drugega odstavka paragrafa postali državljani kraljevine, prestanejo to biti, ako potem, ko bo ta zakon (namreč novela) zadobil veljavo, in vse do 1. novembra 1938 ne bodo izjavili pred pristojnim občnim upravnim oblastvom prve stopnje ali pa pred katerim našim diplomatskim ali konzularnim zastvom v inozemstvu, da izstopajo iz državljanstva. Prijave, ki so pri rečenih oblastvih, diplomatskih predstavništvih in konzularnih zastopstvih od takih strank vložene po 1. novembru 1933 in dotlej, ko bo ta zakon zadobil veljavnost, se bodo smatrale kot pravočasno vložene.« V obrazloženju te novele, ki je predložena narodni skupščini, se poudarja, da je pri naših državnih zastopstvih v Albaniji in na Turškem nakopičenih precej takih izjav, ki brez izrečnega zakonskega določila ne bi mogle priti v poštev, niti se ne bi mogle smatrati kot pravilno vložene, kadar se je prejšnje besedilo tega

odstavka tako glasilo, da se morajo izjave vlagati samo pri pristojnem občnem upravnem oblastvu prve stopnje.

Zaključki, ki se podajajo iz našega razglabljanja, se glase tako, da organi ministrstva zunanjih poslov, ki v inozemstvu predstavljajo našo državo:

1. opravljajo izjemno poedine, točno označene posle občne uprave, za katere so po kakem upravnem zakonu izrečno pooblašteni, ali z drugimi besedami, ki jih smejo objavljati na predstavi posebne zakonske delegacije;

2. niso upravičeni vtikati se v občno upravo, ako za poedini procesni čin niso posebno zaproseni od domačih oblastev občne uprave, ki so za dotični postopek stvarno pristojna. Domačim oblastvom pa z. u. p. nalaga, da naj svoja zaprosila omejuje na vročanje prvega vabila oziroma prvega odloka, izdanega v dotičnem postopanju.

S tem pa seveda ne negiramo dolžnosti, ki jih našim konzularnim organom nalaga konzularni pravilnik. Če je konzulom celo to priporočeno, da naj se kolikor moči brigajo za naše narodne elemente, ki so pridobili državljanstvo tuje države, koliko večja mora biti dolžnost naših konzulov, da gredo na roko našim državljanom, ki bivajo v njihovem konzularnem okolišu, pa imajo posla z domačim oblastvom občne uprave! Konzul bo takemu našemu človeku težko odrekel svojo pomoč, na pr. pri sestavi pritožbe zoper odlok našega domačega oblastva občne uprave. Toda on bo stranki sestavljeno pritožbo vrnil s poukom, da naj jo sama nese na pošto, ker dan, katerega je vloga izročena pošti priporočeno, velja kot dan vložitve pri samem oblastvu, ki se pri njem inace vlagajo take pritožbe (§ 64 z. u. p.). Konzularni predpisi ne morejo imeti nikakega vpliva na občni upravni postopek niti na grajanski pravdni postopek.

Ali velja še § 506 avstr. kazenskega zakonika?

Dr. Hinko Lučovnik.

Zakon o začasnem podaljšanju veljavnosti zakonitih predpisov o kaznovanju prekrškov z dne 31. decembra 1929, Sl. Nov. 307/CXXXI. je v praksi povzročil veliko manj nesigurnosti in neprilik, kakor je bilo to glede na njegovo